

อุดมการณ์ชาตินิยมของนักศึกษาไทยกับการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นใน พ.ศ. 2515

อัจฉราพร แสนอาทิตย์

ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

เหตุการณ์รณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ในเดือนพฤศจิกายน 2515 เป็นเหตุการณ์ที่สำคัญเหตุการณ์หนึ่งในช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ซึ่งแกนนำในการรณรงค์คือศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาสาเหตุของการหยิบยกเอาประเด็นการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นของนักศึกษามารณรงค์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นของนักศึกษาเป็นเครื่องมือที่นักศึกษาใช้แสดงถึงความไม่พอใจประสิทธิภาพของรัฐบาล ในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจโดยผ่านการยื่นหนังสือแนวทางการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจต่อรัฐบาล และการนำอุดมการณ์ชาตินิยมทางเศรษฐกิจมาเป็นตัวช่วยในการเรียกร้องความสนใจจากประชาชนและสื่อมวลชน เพื่อสามารถเข้าถึงรัฐบาลและเป็นการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลทางอ้อมด้วย

คำสำคัญ: การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น

Nationalist Ideology of Thai University Students and the Boycott of Japanese Products B.E. 2515

Atcharaporn Sanartid*

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

Abstract

This research article aims to study nationalism in Thai students involved in the boycott of Japanese products in November B.E. 2515. This boycott movement was led by the National Student Center, headed by their leader Therayuth Boonmee, and was an anti-Japanese products, support Thai products campaign. This article will study why the students chose ‘anti-Japanese products’ as their target for this campaign. It appears to be in response to the ‘Campaign for Japanese products’ –part of the Thai government’s economic policies, which are not effective in resolving the problem of trade imbalance between Thailand and Japan. The strength of the students’ nationalism has helped to promote a sense of nationalism in the Thai people and the mass media and thus gain support for the campaign.

Keywords: A boycott of Japanese goods

* Corresponding author e-mail: glamorousbuild@gmail.com

1. บทนำ

การเคลื่อนไหวต่อต้านอิทธิพลทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในเมืองไทยที่นำโดยนักศึกษานั้น เกิดขึ้นทั้งหมดด้วยกัน 4 ครั้ง คือ 1) การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ซึ่งนำโดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย มีนายธีรยุทธ บุญมี เป็นแกนนำ 2) การประท้วงต่อต้านอิทธิพลทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2517 ระหว่างการมาเยือนของนายกรัฐมนตรีทานากะ คาคุเออิ ของญี่ปุ่น 3) การประท้วงหน้าบ้านพักรับรองเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ในระหว่างการมาเยือนของนายกรัฐมนตรีนาจาโซเน่ ยาสุฮิโระ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2526 4) การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2527 นำโดยนายอนุชา หงษ์ทอง นายกองค้ำการนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งในการประท้วงทั้ง 4 ครั้งนี้ ในส่วนของรายละเอียดและจำนวนของผู้เข้าร่วมนั้นต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยและช่วงเวลา แต่การประท้วงทั้ง 4 ครั้งต่างมีจุดประสงค์เดียวกันคือการโจมตีญี่ปุ่นว่าเอาเปรียบไทยซึ่งสังเกตได้จากดุลการค้าที่ขาดดุลของไทยและโจมตีการครอบงำเศรษฐกิจของไทย รวมถึงรายละเอียดปลีกย่อยอื่นๆ อย่างเช่นความไม่จริงใจในการแก้ไขปัญหาความได้เปรียบทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นต่อไทยและการกีดกันสินค้าไทยโดยการตั้งกำแพงภาษี เป็นต้น¹

ปัญหาการวิจัยในบทความนี้ก็คือ ท่ามกลางการเคลื่อนไหวของอุดมการณ์นักศึกษาไทยที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 2510 และความไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาลคณะปฏิวัติ การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นของนักศึกษา เป็นเหตุการณ์ที่นักศึกษานำประเด็นเรื่องชาตินิยมมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือแสดงการต่อต้านรัฐบาลหรือไม่อย่างไร

โดยสมมติฐานของการวิจัยมีด้วยกัน 2 ประเด็นก็คือ

1. ความไม่พอใจของนักศึกษาต่อการบริหารที่ไม่มีประสิทธิภาพของรัฐบาลคณะปฏิวัติ โดยสังเกตจากตัวเลขการขาดดุลของไทยกับญี่ปุ่นที่ขาดดุลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2497² ต่อเนื่องกันมาเรื่อยๆ และไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และสิ่งที่ยืนยันความไม่มีประสิทธิภาพของรัฐบาลอีกอย่างก็คือการหลีกเลี่ยงภาษีของนักธุรกิจญี่ปุ่นซึ่งแสดงให้เห็นความหเล่หวมของกฎหมายและความไม่มีประสิทธิภาพของระบบราชการไทย³

2. การหยิบยกนำประเด็นชาตินิยมของนักศึกษามาใช้ในการรณรงค์ เป็นการนำประเด็นชาตินิยมทางเศรษฐกิจมาใช้โดยยกประเด็นการขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นมาชี้แจงต่อประชาชน และเชิญชวนประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปร่วมมือเนื่องจากเป็นประเด็นระดับชาติ โดยเน้นการรณรงค์ใช้สินค้าของไทยควบคู่ไปกับการงดการใช้สินค้าญี่ปุ่นและต่างชาติเพื่อลดปัญหาการขาดดุลการค้า

¹ ประเสริฐ จิตดิวัฒน์พงศ์, *การเมืองและนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น*, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), น.188.

² ไทยขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นในปริมาณที่สูงขึ้นต่อเนื่องมาเรื่อยๆ โดยก่อนปี 2515 ไทยขาดดุลกับญี่ปุ่นสูงสุดถึง 6,337 ล้านบาท ในปี 2513 และขาดดุลกับญี่ปุ่นในปี 2514 เป็นมูลค่า 5,816 ล้านบาท ซึ่งประเด็นขาดดุลนี้ทาง สนท.ได้ใช้เป็นประเด็นในแผ่นป้ายรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นในเดือนพฤศจิกายน 2515 ด้วย ข้อมูลตัวเลขการค้า อ้างถึงใน สุธี ประศาสน์เศรษฐ์, *การค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น: ลักษณะและกลไกแห่งการพึ่งพา*, (กรุงเทพฯ: นำอักษรการพิมพ์, 2525), น.80.

³ หนังสือพิมพ์*ประชาธิปไตย* ฉบับวันที่ 19 พฤศจิกายน 2515, หน้า 16; หนังสือพิมพ์*ข่าวไทย* ฉบับวันที่ 24 พฤศจิกายน 2515, หน้า 16; หนังสือพิมพ์*เดลินิวส์* ฉบับวันที่ 28 พฤศจิกายน 2515, หน้า 2 ต่างเสนอเกี่ยวกับการโกงภาษีของญี่ปุ่น ที่จะมีบัญชีที่แสดงต่อเจ้าหน้าที่สรรพากรที่แสดงรายได้น้อยกว่ารายได้จริงไว้ต่างหากหนึ่งชุด และจากการเปิดเผยของนักธุรกิจไทยต่อหนังสือพิมพ์ก็พบว่าหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการรับสินบนจากนักธุรกิจญี่ปุ่นเพื่อความสะดวกทางธุรกิจด้วย

โดยระเบียบวิธีวิจัยนั้นจะใช้การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลหลักฐานชั้นต้นส่วนใหญ่จากหนังสือพิมพ์ภาษาไทย ในช่วงตั้งแต่ปี 2511-2515 ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ชาวไทย ประชาธิปไตย สยามรัฐ พิมพ์ไทย Bangkok Post รวมถึงวารสารวิชาการสังคมศาสตร์ปริทัศน์ และข้อมูลหลักฐานชั้นรองจากบทความงานวิจัยเกี่ยวกับอุดมการณ์แนวคิดของนักศึกษาไทยในช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516

2. ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทย-ญี่ปุ่นในปี 2495 เป็นไปอย่างไร

โดยในช่วงปี 2493-2498 การค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นไม่ค่อยแน่นอนบางปีเกินดุล บางปีขาดดุล แต่ภายหลังจากข้อตกลงทางการค้าและการชำระเงินระหว่างไทยกับญี่ปุ่นได้ยกเลิกไปในปี 2499 ไทยก็ขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นเป็นปริมาณถึง 516 ล้านบาท เนื่องจากส่งข้าวไปยังญี่ปุ่นน้อยลงและปริมาณสินค้านำเข้าจากญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น⁴ โดยการค้าของญี่ปุ่นนั้นเป็นแบบ “การทูตเศรษฐกิจ” คือมุ่งส่งเสริมด้านการค้าและความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจโดยที่ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองของประเทศนั้น และการดำเนินนโยบายโลกเสรีตามแบบสหรัฐอเมริกาแต่ไม่มีกองกำลังทหาร จึงทำให้บทบาทของญี่ปุ่นเน้นไปที่ด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ⁵ ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ด้วยเหตุผลเรื่องวัตถุดิบที่มีราคาถูกเป็นสำคัญเพื่อตอบสนองต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น

และปัญหาต้นทุนการผลิตในญี่ปุ่นที่สูงขึ้นเรื่อยๆ จึงออกแสวงหาแหล่งวัตถุดิบจากต่างประเทศที่มีราคาถูกกว่า⁶

สำหรับประเทศไทยนั้นเป็นช่วงที่กำลังพัฒนาเศรษฐกิจ โดยในช่วงของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีนโยบายเพื่อส่งเสริมและดึงดูดให้ทุนต่างชาติเข้ามาในประเทศด้วยนโยบายส่งเสริมการลงทุน ในปี 2505 ซึ่งในช่วงเวลานั้น กรุงเทพฯ เป็นที่ตั้งของกองบัญชาการขององค์การสนธิสัญญาป้องกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือซีโต้ และศูนย์บัญชาการรบของสหรัฐอเมริกากับประเทศเพื่อนบ้านของไทย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีทุนจากสหรัฐอเมริกาเข้ามาเป็นจำนวนมากตามมาด้วยญี่ปุ่นและมีผลต่อการขยายตัวของเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม⁷

นโยบายส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาลนี้ส่งผลให้มีการลงทุนจากต่างชาติเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะญี่ปุ่นทำให้เกิดการหลั่งไหลของสินค้าประเภททุนอย่างเครื่องจักร ชิ้นส่วนรถยนต์ ประกอบกับแผนการตลาดของญี่ปุ่นทำให้มีสินค้าทั้งจำพวกวัตถุดิบ และสินค้าสำเร็จรูป กึ่งสำเร็จรูปจากญี่ปุ่นหลั่งไหลเข้ามามากมาย นอกจากปัญหาการนำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากแล้วการส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นยังมีข้อจำกัดอยู่มากจึงทำให้ส่งสินค้าออกไปยังญี่ปุ่นได้เป็นปริมาณน้อย⁸ ญี่ปุ่นใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อให้สามารถจำหน่ายสินค้าไปยังตลาดโลกได้อย่างเอาใจจริงเอาใจ ด้วยกรรมวิธีต่างๆ อีกทั้งพ่อค้าญี่ปุ่นยังมีการรวมตัวกันเพื่อให้มีอำนาจในการเจรจาต่อรองคู่ค้า⁹ อย่างไรก็ตาม

⁴ สุวิทย์ ทัดพิทักษ์กุล, รายงานภาวะเศรษฐกิจและการค้าของญี่ปุ่น, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ข่าวพาณิชย์, 2517), น.76.

⁵ พชร ลิธโรต, ญี่ปุ่นในเอเชียอาคเนย์: การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ในเอเชียอาคเนย์, (กรุงเทพฯ: โครงการศึกษาพิเศษด้านเอเชียอาคเนย์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), น.71-72.

⁶ ทวี ธีรวงศ์เสรี, สัมพันธภาพทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช 2524), น.221.

⁷ ประจักษ์ ก้องกีรติ, และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น.69.

⁸ สุวิทย์ ทัดพิทักษ์กุล, รายงานภาวะเศรษฐกิจและการค้าของญี่ปุ่น, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ข่าวพาณิชย์, 2517), น.126-129.

⁹ เขียวรัชย์ ลาภานันท์, บันทึกความทรงจำ เทียม โชควัฒนา พ.ศ. 2514-2515, (กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2534), น.155.

จัดตั้งองค์กรต่างๆ ในประเทศไทยอย่างเช่น JETRO (ศูนย์การค้าญี่ปุ่น) การตั้งหอการค้าญี่ปุ่น องค์กรให้ความร่วมมือด้านเทคนิคในต่างประเทศ (OTCA) ก็มีช่วยส่งเสริมให้ธุรกิจของญี่ปุ่น ประกอบกับนโยบายของญี่ปุ่นอย่างนโยบายส่งเสริมการส่งออก มีการควบคุมสินค้านำเข้าและส่งออก ทั้งยังมีความเชี่ยวชาญในการควบคุมอำนาจทางการตลาดอย่าง การขนส่ง การประกันภัยและยังมีทุนมากจึงทำให้ไทยต้องเสียเปรียบดุลการค้า¹⁰

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ปริมาณของนำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่นมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นและไทยก็ประสบกับปัญหาขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นมาโดยตลอด นำมาสู่การเจรจาแก้ปัญหาในระดับรัฐบาลขึ้นครั้งแรก ในปี 2511 ที่กรุงเทพฯ เพื่อเสนอแผนการค้าและเป้าหมายการส่งเสริมการส่งออกของแต่ละปี โดยการประชุมระหว่างไทย-ญี่ปุ่นจะจัดขึ้นทุกปี โดยมีการสลับสับเปลี่ยนสถานที่ประชุมระหว่างกรุงเทพฯ และโตเกียว¹¹ แต่ปัญหาการขาดดุลการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นก็ไม่ได้คลี่คลายลงจึงได้สร้างความไม่พอใจขึ้นในระดับเจ้าหน้าที่รัฐ นักหนังสือพิมพ์และลงไปสู่ระดับประชาชน

3. กระแสการต่อต้านก่อน พutschigายน 2515

กระแสความไม่พอใจอิทธิพลทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเริ่มแสดงออกมาตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2510 โดยเจ้าหน้าที่รัฐ นักหนังสือพิมพ์ ปัญญาชนไทย เริ่มจากบทความแรกของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่เขียนขึ้นในปี 2511 แม้บทความนี้จะไม่ใช่บทความที่แสดงการต่อต้าน หรือไม่พอใจในอิทธิพลทางเศรษฐกิจ

ของญี่ปุ่น แต่เป็นบทความที่ทำให้เห็นถึงอิทธิพลทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในเมืองไทย โดยบทความแรกเปรียบเสมือนบทความสอนใจ ที่นำเอาบทกลอนไฮกุมานำเสนอและเปรียบเทียบว่า แม้แต่กาพย์กลอนญี่ปุ่นก็ยังประหยัดการใช้คำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นเป็นชาติที่ประหยัดมัธยัสถ์¹² ในบทความที่สอง เป็นบทความที่นำเสนอปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นสามารถพัฒนาได้อย่างทุกวันนี้ พร้อมกับชี้ช่องโหว่ของสังคมไทยที่ทำให้ต้องเสียเปรียบดุลการค้ากับญี่ปุ่น และมองว่าการแก้ไขปัญหาต้องอยู่ที่ตัวเราเป็นหลัก ซึ่งการที่ญี่ปุ่นได้เปรียบดุลการค้ากับไทยนั้นก็เพราะสามารถพบช่องโหว่ในเมืองไทยและเติมเต็มด้วยการส่งสินค้าและทุ่มโฆษณาเพื่อมาจำหน่ายในประเทศไทย ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในด้านธุรกิจ¹³

ทางด้าน การต่อต้านอิทธิพลทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นนั้น เริ่มจากบทความเกี่ยวกับทัศนคติของนักการเมือง นักวิชาการ และนักหนังสือพิมพ์ของไทยเกี่ยวกับญี่ปุ่นที่ลงในหนังสือพิมพ์ไทม์นิจิสของญี่ปุ่นในช่วงต้นปี 2513 เริ่มจากฉบับวันที่ 8 มกราคม 2513 ซึ่งได้แสดงความเห็นของนายบุญชนะ อดุลการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ ซึ่งได้รับการขนานนามจากหนังสือพิมพ์ว่าเป็นตัวตั้งตัวตีในการ “แอนตี้ญี่ปุ่น” ซึ่งได้กล่าวในงานเลี้ยงประจำปีเดือนของสโมสรผู้สื่อข่าวต่างประเทศว่าคนญี่ปุ่นเดินทางมายังประเทศไทยด้วยเครื่องบินญี่ปุ่น พักโรงแรมญี่ปุ่น รถบัสญี่ปุ่น ทานอาหารที่ภัตตาคารญี่ปุ่น และให้ความเห็นลงท้ายด้วยว่าไม่ควรที่จะให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวจากญี่ปุ่นที่กระทำตัวแบบนี้

¹⁰ ทวี ธีรวงศ์เสรี, *สัมพันธ์ภาพทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น*, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2524), น.217.

¹¹ ทวี ธีรวงศ์เสรี, *เรื่องเดิม*, น.217.

¹² *สยามรัฐ*, 30 กันยายน 2511, น.10.

¹³ *สยามรัฐ*, 24 ตุลาคม 2511, น.10.

นอกจากความคิดเห็นของนายบุญชนะแล้ว หนังสือพิมพ์ยังได้แสดงความเห็นของนักหนังสือพิมพ์ไทยคนหนึ่งในบทความเดียวกันว่า แต่ก่อนชาติที่ดูน่าเกลียดคืออเมริกาแต่ในเวลานี้คนที่น่าเกลียดกลับเป็นคนญี่ปุ่นซึ่งไม่ว่าจะทำอะไรก็ดูไม่ได้อย่างเช่นการให้สินบน การเอาอกเอาใจลูกค้า การทุ่มซื้อสินค้าเพื่อกำไร หรือแม้แต่เรื่องการเล่นกอล์ฟกับเซ็กส์ และนอกจากนี้ ในบทความของหนังสือพิมพ์ก็ได้มีการกล่าวถึงความเห็นของอาจารย์มหาวิทยาลัยท่านหนึ่งในกรุงเทพฯ ซึ่งแสดงให้เห็นบทบาทของญี่ปุ่นในช่วงต้นทศวรรษ 2510 ว่าเน้นไปที่ด้านเศรษฐกิจมากกว่าการส่งเสริมวัฒนธรรม โดยกล่าวว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศอุตสาหกรรมขั้นหนึ่งและมีวัฒนธรรมสูง แต่ในขณะที่มีพ่อค้าเข้ามาพยายามขายสินค้าของตนเป็นพันๆ คนนั้นจะหาอาจารย์คนญี่ปุ่นมาปาฐกถาเกี่ยวกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นหรือจิตใจของคนญี่ปุ่นนั้นหาไม่ได้เลยสักคนเดียว¹⁴

นอกจากนี้ยังมีการรวมตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในรูปแบบขององค์กรนักศึกษาที่ชื่อว่า “ชมรมต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น” ขึ้นในปี 2513 อีกด้วย¹⁵ การก่อตั้งชมรมต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านการรุกรานทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น กระตุ้นให้นักศึกษาทุกมหาวิทยาลัยร่วมกันต่อต้าน เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในขั้นแรก แล้วชักชวนเพื่อให้ประชาชนลุกขึ้นต่อต้านอีกเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายอันที่จะช่วยเหลือเศรษฐกิจไทยให้ดีขึ้น¹⁶ ซึ่งนอกจากจะออกแถลงการณ์ให้คนไทยต่อต้านการ

รุกรานทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นและร่วมมือกันส่งเสริมการใช้สินค้าไทยแล้ว ยังได้มีการวางแผนการดำเนินงานเพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยของการขาดดุลทางการค้า จัดทำการสัมมนาและจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ความรู้เพื่อส่งเสริมให้คนไทยรู้จักสินค้าไทยและให้คนไทยได้ร่วมมือกันส่งเสริมการใช้สินค้าไทย โดยเฉพาะการเผยแพร่แนวคิด “ชาตินิยม” ไปยังนักศึกษาสถาบันต่างๆ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกและเป็นกำลังในการพัฒนาชาติต่อไป¹⁷

การตั้งชมรมต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการต่อต้านอิทธิพลทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นโดยนักศึกษาซึ่งแม้จะเป็นการกระทำเพียงกลุ่มเล็ก ๆ แต่ก็แสดงถึงความไม่พอใจในบทบาททางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นซึ่งความไม่พอใจนี้ก็ได้ขยายตัวขึ้นในเวลาต่อมา โดยมีบทความเกี่ยวกับอิทธิพลทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นออกมาในเดือนเมษายน 2515 สังคมศาสตร์ปริทัศน์ วารสารวิชาการที่ได้รับความนิยมในหมู่นักศึกษาและปัญญาชนได้วางแผง สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับกึ่งเดือนขึ้นเพื่อเผยแพร่บทความเกี่ยวกับอิทธิพลทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในเมืองไทย โดยมีประเด็นสำคัญ 3 ประการดังนี้ ประเด็นแรกคือ ญี่ปุ่นเข้ามาประกอบธุรกิจในไทย โดยมีหุ้นส่วนที่เป็นคนไทย เป็นเปอร์เซ็นต์ที่น้อยกว่าหุ้นส่วนคนญี่ปุ่นและอาศัยการให้สินบนเพื่อความสะดวกในการประกอบธุรกิจ ประเด็นที่สอง การที่ไม่มีความจริงจัง ความเป็นสัตว์เศรษฐกิจ กล่าวคือเข้ามาดักดวงผลประโยชน์

¹⁴ “ความเดือดร้อนในการค้าขายของญี่ปุ่น ความไม่ชอบญี่ปุ่นกำลังแตกหน้าขึ้นมา,” *Mainichi*, 8 January 1970, อ้างถึงใน หจช.เอกสารส่วนบุคคลของนายบุญชนะ อุดดากร. สบ.18.8/45. แปลบทความจากหนังสือพิมพ์ไมนิจิ

¹⁵ ธัญญา ผลอนันต์. “การต่อต้านญี่ปุ่นจากยามาเดถึงทานากะ”, *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, ปีที่ 13 ฉบับที่ 3-4(2518): น.16.

¹⁶ เมืองใจ ระมิงค์วงศ์, “ชมรมต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น,” *สยามรัฐ*, 5 กุมภาพันธ์ 2514, น.14.

¹⁷ “ต่อต้านญี่ปุ่น,” *พิมพ์ไทย*, 28 มกราคม 2514, น.2.

ภายในประเทศอย่างเต็มที่ และประการที่สาม การรวมกลุ่มกันเพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองทางการค้า¹⁸ นอกจากนี้ในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ฉบับวันที่ 1 สิงหาคม 2515 ได้ลงบทความเกี่ยวกับการเป็นชาตินิยมของญี่ปุ่น ซึ่งเป็นบทความที่นำเสนอรายละเอียดจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2515 โดยนำเสนอปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ นั่นคือความเป็นชาตินิยมพร้อมทั้งนำเสนอว่ากุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้าระหว่างไทยและญี่ปุ่นก็คือความเป็นชาตินิยมในหมู่ผู้บริโภคนไทย¹⁹

กระแสวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและญี่ปุ่นมีมาอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษ 2510 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ซึ่งเป็นวารสารที่ได้รับความสนใจจากนักศึกษาและปัญญาชน และเป็นวารสารวิชาการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดนักศึกษาในช่วงทศวรรษ 2510 (ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดต่อไป)

4. อุดมการณ์แนวคิดของนักศึกษาที่นำมาสู่การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น

แนวความคิด อุดมการณ์ของนักศึกษามีพัฒนาการมาตั้งแต่ช่วง 2500 เป็นต้นไป โดยมีทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน มีพัฒนาการเปลี่ยนไปตามยุคต่างๆ โดยในช่วงต้น 2506 เริ่มมีการจับกลุ่มคุย

เรื่องราวปัญหาสังคม และมีการทำกิจกรรมประเภทที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมากขึ้น เช่น ค่ายอาสาพัฒนา กลุ่มเสวนา กลุ่มศึกษาค้นคว้าสภาพของสังคม เป็นต้น และต่อมาในช่วงปี 2512 ก็มีการทำกิจกรรมที่เป็นการเมืองมากขึ้น อย่างเช่น การสังเกตการณ์การเลือกตั้งในปี 2512 การคัดค้านการรัฐประหาร 2514 การเคลื่อนไหวคัดค้านฐานทัพอเมริกา และการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น เป็นต้น

การทำกิจกรรมของนักศึกษาที่เกิดขึ้นนั้นต่างเกิดขึ้นจากแนวคิดที่รักชาติ รักความเป็นธรรม ความไม่พอใจกับสภาพสังคมทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ทั้งปัญหาสิทธิเสรีภาพทางด้านวิชาการและทางการเมือง²⁰ โดยพลังของนักศึกษาได้ปรากฏเด่นชัดขึ้นนั้น ต่างเป็นผลพวงมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและระบบการศึกษาที่เกิดขึ้นในช่วงยุคแห่งการพัฒนาทศวรรษ 2500-2510 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและการขยายตัวทางการศึกษาซึ่งมีผลมาจากความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้น และนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการคนเพื่อมารองรับระบบราชการและเศรษฐกิจที่กำลังขยายตัว²¹

แนวคิดของนักศึกษานั้นได้รับอิทธิพลจากทั้งภายนอกและภายใน โดยภายในนั้นมาจากกรรือพื้นเอวารณกรรมเก่าๆ ที่เคยตีพิมพ์ในช่วงก่อนปี 2500 มาตีพิมพ์ใหม่ โดยเฉพาะงานเกี่ยวกับแนวคิด

¹⁸ โดยบทความในสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับกึ่งเดือนนั้น ได้มีบทความเกี่ยวกับภัยคุกคามทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ได้แก่ *ภัยเหลือง: การลงทุนของญี่ปุ่นในเมืองไทย* โดยสุภาพ พัส่อง และกฤษณา จริงจิตร์, *ญี่ปุ่นเป็นภัยเหลืองเพียงใด* โดย เขียน ชีรวิทย์, *ไทยสงสัยโฉมหน้าใหม่ทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น* โดย วีรประวัติ วงศ์พัวพันธุ์, *ชีวใหม่แห่งบูรพาทิศ* โดย ธเนศ กองประเสริฐ, *การขยายตัวของสัตว์เศรษฐกิจ* โดย โยจินา ทาเมโงโร, *ทัศนวิสัยทางการเมืองและเศรษฐกิจของญี่ปุ่น* โดย กอง บก.สังคมศาสตร์ปริทัศน์, *ถอดหน้ากากญี่ปุ่น* โดย พันศักดิ์ วิญญรัตน์

¹⁹ *Bangkok Post*, 1 August 1972 p.3.

²⁰ เอกสาร พทท. กิจกรรมนักศึกษา หมวด B1.1.13/80

²¹ สุชาติ สวัสดิ์ศรี, *วรรณกรรมกับ 14 ตุลา: 3 ทศวรรษ 14 ตุลา กับประชาธิปไตยไทย*, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการภาษาและตำรา, 2547), น.59.

สังคมนิยม อย่างงานของปัญญาชนหัวก้าวหน้าได้แก่ สุภา ศิริมานนท์ สุภัทร สุคนธาภิรมย์ อัสนีย์ พลจันทร์ สัมคร บุรวาศ และกุหลาบ สายประดิษฐ์ จากการรวมตัวกันออกวารสารวิชาการอย่างอักษรสาสน์ ในเดือนเมษายน 2492²² ส่วนอิทธิพลจากภายนอกนั้นก็มาจากการเคลื่อนไหวของนักศึกษาต่างประเทศ มีการนำแนวคิดทฤษฎี อย่างเสรีนิยม มาร์กซ์-เลนิน จากการเคลื่อนไหวของนักศึกษาตะวันตก เป็นต้น²³

ซึ่งปัจจัยทั้งภายในและภายนอกเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดแนวความคิดได้แก่ กษัตริย์นิยม (monarchism) อำนาจนิยม (authoritarianism) เสรีประชาธิปไตย (liberal democracy) ชาตินิยม (nationalism) คอมมิวนิสต์ (communism) และสังคมนิยมประชาธิปไตย (democratic socialism)²⁴ ซึ่งการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นนั้น เป็นการรณรงค์โดยมีอุดมการณ์ “ชาตินิยมทางเศรษฐกิจ” ชาตินิยมในที่นี้คืออุดมการณ์ที่ให้ความสำคัญกับชาติหรือผลประโยชน์ของชาติ ชาตินิยมทางเศรษฐกิจก็คือการที่นักศึกษาคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชาติ ซึ่งเป็นอุดมการณ์หลักในการรณรงค์เช่นเดียวกับการต่อต้านอเมริกาในการออกหนังสือภัยขาวของนักศึกษา²⁵ แม้ญี่ปุ่นจะไม่ใช่เป้าหมายที่แท้จริงในการรณรงค์ แต่การเคลื่อนไหวของนักศึกษาในครั้งนี้เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างความตื่นตัวและระดมมวลชน²⁶ เพื่อให้ตระหนักถึงปัญหาระดับชาติและชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องของรัฐบาลโดยใช้เรื่องเสียเปรียบ

ทางด้านเศรษฐกิจกับญี่ปุ่นมาเป็นตัวจุดประเด็น

สิ่งพิมพ์เอกสารวิชาการที่ตีพิมพ์ในช่วงทศวรรษ 2510 ที่มีอิทธิพลต่อความคิดของนักศึกษาอย่างมาก ได้แก่ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ วิทยาศาสตร์ปริทัศน์ ปาจารย์สาร วิทยาศาสตร์ ชัยพฤกษ์ จตุรัส เป็นต้น ซึ่งมีบทบาทอย่างเดียวกันคือเป็นเวทีแลกเปลี่ยนทางความคิด อุดมการณ์ระหว่างกัน บางฉบับก็เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งจัดทำนิตยสารด้วยตัวเองเช่น สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับนิสิตนักศึกษา ที่ทำให้เกิดการร่วมงานของนักศึกษาและปัญญาชนทำให้เกิดความเชื่อมต่อกันทางภูมิปัญญาระหว่างคนรุ่นใหม่และรุ่นเก่านำมาสู่การจัดทำหนังสือรายสัปดาห์อย่างหนังสือเล่มละบาท ซึ่งไม่ได้นำไปจำหน่ายตามแผงหนังสือทั่วไป จึงทำให้นักศึกษาสามารถนำเสนอเนื้อหาเพื่อวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้อย่างเปิดเผยและรุนแรง ตรงไปตรงมา²⁷

โดยนิตยสารเล่มละบาทที่เกิดขึ้นในช่วง 2506-2515 เป็นจุดที่ก่อให้เกิดกลุ่มความคิดอิสระที่มีจุดร่วมกันบางอย่างเช่น เสรีภาพ ประชาธิปไตย และความเป็นธรรมในสังคม และจากจุดร่วมเหล่านี้ก็ค่อยๆ สะสมและร่วมกันจนมากขึ้นเรื่อยๆ โดยพุ่งตรงไปที่การต่อต้านรัฐบาลทหาร²⁸ งานเขียนที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 2500-2510 ที่ประจักษ์เรียกว่า เครือข่ายทางวาทกรรมนี้ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดทัศนะระหว่างกันและกันของนักศึกษา การรื้อฟื้นเอาแนวคิดอุดมการณ์เก่าๆ ที่เกิดขึ้นก่อนทศวรรษ 2500

²² สุชาชัย ชัมประเสริฐ, *60 ปีประชาธิปไตยไทย*, (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการ 60 ปี ประชาธิปไตย, 2536), น.21.

²³ เอกสาร พทท. กิจกรรมนักศึกษา หมวด B1.1.13/80

²⁴ ประจักษ์ ก้องกีรติ, *24 มิถุนา ในขบวนการ 14 ตุลา: การเมืองและอำนาจของประวัติศาสตร์*, น.135. อ้างถึงงานของกรมล ทงธรรมชาติ ใน *อุดมการณ์กับสังคมไทยในปัจจุบัน*

²⁵ เบนเดกัท แอนเดอร์สัน, *บ้านเมืองของเรากำลังแดง: แง่มุมทางสังคมและวัฒนธรรมของรัฐบาลทหาร 6 ตุลาคม*, น.36.

²⁶ เอกสาร พทท. กิจกรรมนักศึกษา หมวด B1.1.13/80

²⁷ ประจักษ์ ก้องกีรติ, *เรื่องเดิม*, น.130-131.

²⁸ สุชาติ สวัสดิ์ศรี, *เรื่องเดิม*, น.171.

ขึ้นมาถกเถียงกันใหม่ เกิดเป็นแนวคิดอุดมการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นมาและมีการวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นสมัยใหม่อย่างการเมือง หรือปัญหาในระดับชาติ และหนึ่งในอุดมการณ์ความคิดที่เกิดขึ้นและมีบทบาทสำคัญก็คือชาตินิยม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการหล่อหลอมความคิดและเปิดโลกทัศน์ จนนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาอย่างการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น²⁹

การออกสังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับกึ่งเดือนในเดือนเมษายน 2515 มีส่วนสำคัญอย่างมากที่ทำให้กลุ่มนักศึกษาได้ตระหนักถึงการคุกคามทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ในขณะที่การเตรียมการในการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นเริ่มมีการวางแผนกันตั้งแต่ 27 สิงหาคม 2515 โดยนายธีรยุทธ บุญมี เลขานุการ สนท. ได้กล่าวต่อผู้สื่อข่าวไทยรัฐว่ามีการดำเนินการและจัดตั้งแผนกวิจัยญี่ปุ่นขึ้นเพื่อจัดเตรียมข้อมูล³⁰ ซึ่งเหตุการณ์ที่อาจช่วยกระตุ้นให้เกิดการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นขึ้นในเดือนพฤศจิกายน 2515 ก็คือกรณีโนกูจิ คิกบ็อกซิ่ง³¹ ซึ่งสัญญา ผลอนันต์ได้กล่าวว่ากรณีโนกูจิ คิกบ็อกซิ่งเป็นตัวจุดชนวนให้เกิดความ

ไม่พอใจในหมู่ประชาชนและเป็นตัวจุดชนวนให้เกิดการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นขึ้น โดยเริ่มจากรุ่นจากการต่อต้านในระดับประชาชนแล้วในปี 2513 โดยนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และการออกสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับกึ่งเดือน³²

ทางด้านนายโยสุเกะ นากาเอะ รองอธิบดีกรมกิจการเอเชีย กระทรวงต่างประเทศญี่ปุ่น ได้ให้ความเห็นว่าการเดินขบวนประท้วงของนักศึกษา อาจมีผลจากกรณีโนกูจิ คิกบ็อกซิ่ง เช่นเดียวกับสัญญา โดยแสดงความเห็นว่ารู้สึกเสียสายกับการกระทำของคนญี่ปุ่นที่กระทำตัวไม่เหมาะสมกับคนไทย³³ อย่างไรก็ดีแม้จะไม่มีกรณีโนกูจิ คิกบ็อกซิ่งเกิดขึ้น การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นของสนท.ย่อมเกิดขึ้นมาอยู่แล้ว เนื่องจากมีการเตรียมการมาตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2515 แต่กรณีโนกูจิ คิกบ็อกซิ่งอาจจะเป็นเหตุการณ์ที่ช่วยเร่งให้เกิดการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นในเดือนพฤศจิกายน 2515 ก็เป็นไปได้ เนื่องจากความรู้สึกไม่พอใจคนญี่ปุ่นของคนไทยจากกรณีโนกูจิ คิกบ็อกซิ่งยังคงมีอยู่

²⁹ ประจักษ์ ก้องกีรติ, *และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น.530.

³⁰ “ญี่ปุ่นเองก็ยอมรับเขาเปรียบจะไม่ต่อต้าน,” *ไทยรัฐ*, 15 พฤศจิกายน 2515, น.16.

³¹ กรณีโนกูจิ คิกบ็อกซิ่ง เริ่มจากการที่นายโนกูจิตั้งค่ายมวยที่โตเกียวและเชิญนักมวยไทยไปชกกับมวยของเขาซึ่งคิกบ็อกซิ่ง แล้วจัดฉากให้แพ้อย่างราบคาบ ต่อมาได้ขยายกิจการมาเปิดในเมืองไทย และได้มีการโฆษณาที่ดูหมิ่นมวยไทยอย่างรุนแรง เช่น “คิกบ็อกซิ่งแตกต่างจากมวยไทยอย่างลิบลับ...ดูเด็ดและรุนแรงกว่ามวยไทยหลายเท่าตัว” “คิกบ็อกซิ่งเป็นกีฬาที่คนทั่วไปรู้จักและนิยมกันมากกว่าศิลปะมวยไทย แม้แต่องค์การมวยโลกก็ยังรับรองเป็นทางการมากกว่ามวยไทยอีกด้วย” การโฆษณาที่ดูหมิ่นมวยไทยอย่างรุนแรงนี้เองจึงทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่คนไทยและเกิดการประท้วงจนโนกูจิ คิกบ็อกซิ่งต้องปิดกิจการลง ดู เขียน ธีรวิทย์, *รายงานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่น*, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517), น.326-327.

³² สัญญา ผลอนันต์, “การต่อต้านญี่ปุ่นจากยามาเดถึงทานากะ,” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, ปีที่ 13 ฉบับที่ 3-4 (2518): น.18.

³³ “เจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศญี่ปุ่นแถลงสยามรัฐ,” *สยามรัฐ*, 20 พฤศจิกายน 2515, น.3.

รูปที่ 1 โปสเตอร์รณรงค์การต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น
ที่มา: ไทยรัฐ, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2515 หน้า 6.

รูปที่ 2 นักศึกษาออกเผยแพร่โปสเตอร์รณรงค์ “สัปดาห์ไม่ซื้อสินค้าญี่ปุ่น 20-30 พฤศจิกายน 2515”
ที่มา: ชาวไทย, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2515, หน้า 2.

ในวันที่ 6 พฤศจิกายน 2515 นายธีรยุทธ บุญมี เลขานุการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย หรือ ศนท. ได้ออกแถลงการณ์ในการประชุมสามัญประจำเดือนพฤศจิกายน ที่ศาลาพระแก้วว่าจะมีการณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ระหว่างวันที่ 20-30 พฤศจิกายน 2515 พร้อมร่างจดหมายลงชื่อนายกองคึกการและนายสโมสรของสถาบันการศึกษาที่เป็นสมาชิกของศนท. พร้อมยื่นถึงนายทานาเคนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ณ สถานทูตญี่ปุ่น ซึ่งงานสัปดาห์ไม่ซื้อสินค้าญี่ปุ่นที่จะจัดขึ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชักชวนนิสิตนักศึกษา และประชาชนให้ลุกขึ้นต่อต้านอิทธิพลทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นด้วยการร่วมใจกันไม่ซื้อสินค้าญี่ปุ่น พร้อมทั้งมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้ความรู้และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมทางธุรกิจของญี่ปุ่นในไทยเพื่อกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมให้เกิดขึ้น

ข้อความในจดหมายมีข้อความประท้วงพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น โดยใจความในจดหมายมีเนื้อหาต่อต้านการเสียเปรียบดุลการค้าและแสดงความไม่พอใจต่อการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังได้เสนอแนวทางที่จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศไว้³⁴ โดยเรียกร้องขอความร่วมมือจากประชาชน 4 ประการ ได้แก่ 1) ไม่ซื้อสินค้าญี่ปุ่นทุกชนิดขอให้ใช้สินค้าไทย³⁵ ทดแทน 2) กดใช้บริการของสายการบินญี่ปุ่นและใช้บริการของสายการบินไทยแทน 3) กดทานอาหารในภัตตาคารญี่ปุ่น 4) กดเข้าห้างสรรพสินค้าของญี่ปุ่นและห้างสรรพสินค้าใดๆ ที่จำหน่ายสินค้าของญี่ปุ่นมากกว่าไทย

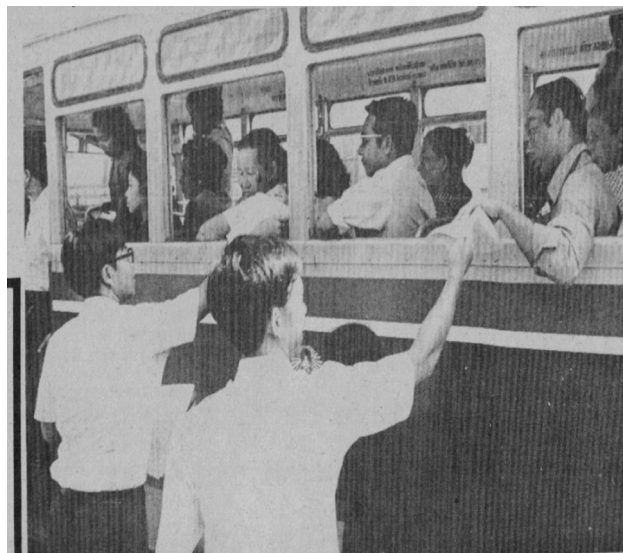
³⁴ ชาวไทย, 7 พฤศจิกายน 2515, น.2.

³⁵ ไทยรัฐ, 20 พฤศจิกายน 2515, น.16.

รูปที่ 3 นักศึกษาแจกโปสเตอร์ตามสถานที่ต่างๆ ในกรุงเทพฯ

ที่มา: บางกอกโพสต์ วันที่ 13 พฤศจิกายน 2515, หน้า 5.

รูปที่ 4 นักศึกษาแจกโปสเตอร์ตามสถานที่ต่างๆ ในกรุงเทพฯ

ที่มา: บางกอกโพสต์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2515, หน้า 3.

ในช่วงก่อนการรณรงค์ ทาง สนท.ได้ทำการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนช่วยให้ความร่วมมือในการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นโดยการปิดโปสเตอร์ แจกใบปลิว และออกจำหน่ายสติ๊กเกอร์กระจายไปตามสถานที่ต่างๆ รวมถึงโรงเรียนและมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคต่างๆ ก็ให้ความร่วมมือด้วย โดยได้มีการประชุมวางแผนการทำงานและหาทางต่อต้านการคุกคามเศรษฐกิจของญี่ปุ่น³⁶ โดยในวันที่ 9 พฤศจิกายน ทางเลขาธิการ สนท.ได้แถลงแก่ผู้สื่อข่าวไทยรัฐเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนต่างๆ รวมถึงนักธุรกิจบางรายที่ให้ทุนและได้รับจดหมายประณามเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเข้ามาเป็นจำนวนมากและได้ดำเนินถึงกฎหมายไทยที่ไม่มีการควบคุมแรงงานและการดำเนินธุรกิจต่างชาติที่เข้ามาดำเนินธุรกิจในประเทศไทยได้อย่างเสรีจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไทยเสียดุลการค้า และในช่วงการประชุมหารือกับมหาวิทยาลัยและโรงเรียนต่างๆ ทาง สนท.ได้วางแผนจะยื่นจดหมายข้อเสนอในการแก้ปัญหา 10 ประการให้แก่คณะปฏิวัติด้วย³⁷

ในวันที่ 12 พฤศจิกายน 2515 นักศึกษาได้ออกตระเวนไปตามย่านต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น โดยนักศึกษาได้นำโปสเตอร์ไปติดที่ศูนย์การค้าราชดำริซึ่งเป็นที่ตั้งของห้างสรรพสินค้าไคมารุซึ่งเป็นย่านที่จำหน่ายสินค้าญี่ปุ่นที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และกระจายไปยังศูนย์การค้าราชดำริ ย่านการค้าและชุมชนอีก 9 แห่ง ได้แก่ สะพานควาย วงเวียนใหญ่ วงเวียนเล็ก พาหุรัด บางรัก ทรอกจันทร์ สีลม อาคารสงเคราะห์ คลองเตย

และบริเวณตลาดพระโขนง ทางด้านมหาวิทยาลัย ส่วนภูมิภาคนั้นก็ได้ส่งตัวแทนมารับโปสเตอร์เพื่อนำไปประชาสัมพันธ์ในเขตจังหวัดของตนต่อไป ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นต้น³⁸ การประชาสัมพันธ์การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นจึงไม่ได้กระจุกตัวอยู่เพียงแต่ในกรุงเทพฯ เท่านั้น

จากการประสานงานร่วมกันของ สนท. และมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคทำให้มีการประชาสัมพันธ์การต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นกระจายไปทั่วตามจังหวัดต่างๆ ของประเทศไทยโดยมีมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคเป็นศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์ ทางด้านจังหวัดเชียงใหม่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ทำการปิดโปสเตอร์กว่า 300 แผ่นทั่วมหาวิทยาลัย เรียกร้องให้มีการร่วมกันต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ซึ่งมีนักศึกษาเข้าร่วมกว่า 7 พันคน และมีการวางแผนการอภิปรายเกี่ยวกับดุลการค้าในวันที่ 17 พฤศจิกายน อีกด้วย พร้อมกันนั้นได้ปิดโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์อีก 500 แผ่นทั่วเมืองเชียงใหม่อีกด้วย โดยนายสวัสดิ์ เกียรติโรจนสุวรรณ นายกสโมสรณิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ชี้แจงว่าจะมีการออกสำรวจผลผลิตและโรงงานของชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย³⁹

การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นในจังหวัดปัตตานี นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้ออกไปติดแผ่นป้ายตามถนนย่านชุมชนต่างๆ ในตัวเมืองปัตตานีและเปิดอภิปรายเกี่ยวกับการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นด้วย⁴⁰ ทั้งนี้ นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี ได้มีการจัดตั้งชมรมต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นขึ้น โดยได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2514 แล้ว

³⁶ *ชาวไทย*, 18 พฤศจิกายน 2515, น.16.

³⁷ *ไทยรัฐ*, 10 พฤศจิกายน 2515, น.16.

³⁸ *ไทยรัฐ*, 13 พฤศจิกายน 2515, น.2.

³⁹ *ไทยรัฐ*, 15 พฤศจิกายน 2515, น.16.

⁴⁰ *เดลินิวส์*, 22 พฤศจิกายน 2515, น.2.

โดยมีนายไพโรจน์ เสถียรปรภินทรณ์ เป็นประธาน ชมรม⁴¹ ทางด้านจังหวัดหนองคาย นักเรียนชายหญิง จากโรงเรียนใหญ่ในตัวจังหวัดได้กล่าวสนับสนุนการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นในงานแข่งเรือของนักเรียนที่ริม

แม่น้ำโขงพร้อมกับจะนำเรื่องนี้ไปประชาสัมพันธ์บอก ต่อแก่ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง คนรู้จักเพื่อไม่ให้ซื้อ สินค้าญี่ปุ่นในช่วงวันที่ 20-30 พฤศจิกายน ด้วย⁴²

รูปที่ 5 นักศึกษาจากสถาบันต่างๆ ร่วมจัดประชุมวางแผนต่อต้านการซื้อสินค้าจากญี่ปุ่น
ที่มา: *ไทยรัฐ*, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2515, หน้า 3.

⁴¹ *ไทยรัฐ*, 30 พฤศจิกายน 2515, น.16.

⁴² *เดลินิวส์*, 22 พฤศจิกายน 2515, น.2.

รูปที่ 6 นักศึกษานำแผ่นผ้าไปปิดหน้าห้างสรรพสินค้าไทย ไดมาร์
ที่มา: ชาวไทย, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2515, หน้า 1.

ในช่วงก่อนการรณรงค์ได้มีหลาย ๆ ฝ่าย ได้ออกมาแสดงความคิดเห็นทั้งสื่อมวลชนไทยและ ต่างประเทศ กลุ่มนักศึกษาต่างประเทศ นักวิชาการ รวมถึงรัฐบาลคณะปฏิวัติด้วย โดยทางด้านสมาพันธ์ นักศึกษาแห่งชาติฮ่องกง (HKFS- Hong Kong Federation Student) ได้มีโทรเลขแสดงความ สนับสนุนการกระทำของ ศนท.อย่างเต็มที่ และกล่าว ประณามการกระทำของญี่ปุ่นและยินดีที่จะให้ความ ร่วมมือกับ ศนท. นอกจากนี้ทางด้านเลขาธิการสมาคม นักศึกษาเอเชีย (Asian Students Association) นาย James W.C. ได้ส่งจดหมายแสดงความคิดเห็น กับการเคลื่อนไหวของนักศึกษาไทย และชี้แจงว่าทาง ฮ่องกงก็ประสบกับปัญหาจากการรุกรานทางเศรษฐกิจ

กับญี่ปุ่นเช่นกัน ทางด้านนักศึกษาจากไต้หวันก็มีการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกรรมการของ ศนท. และกำลังเตรียมปรึกษาหารือเพื่อดำเนินการในลักษณะ เดียวกัน⁴³

ส่วนปฏิบัติการในการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นของ นักศึกษาไทยในสื่อมวลชนเอเชียอาคเนย์นั้น หนังสือ พิมพ์สเตรทไทม์ของสิงคโปร์ ได้ตีพิมพ์ข้อความ ปลุกใจว่า “ญี่ปุ่นมุ่งที่จะให้ไทยตกเป็นทาสเศรษฐกิจ และพึ่งพาญี่ปุ่นเรื่อยไปอย่างนั้นหรือ” รวมทั้งพูด ถึงบทบาทนักศึกษาไทยว่า กำลังสิ้นสะเทือนความ หวังของนายกษัตริย์ในเอเชีย และกล่าวเพิ่มอีกว่า นักศึกษาไทยเริ่มสนใจการเมืองมากขึ้นตั้งแต่มีการ ปฏิวัติ แม้ไทยจะโกรธแค้นที่เสียผลประโยชน์แต่ก็ยัง

⁴³ ชาวไทย, 12 พฤศจิกายน 2515, น.16.

คงต้องการการลงทุนจากญี่ปุ่นอยู่⁴⁴ ขณะที่สื่อมวลชนไทยก็ได้ให้ความเห็นต่อการรณรงค์เช่นกัน โดยมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยต่อการกระทำของนักศึกษา โดยนักหนังสือพิมพ์นามปากกา ‘ศิริพรรณ’ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นว่าเป็นกิจกรรมที่ทำแล้วได้ผลน้อย ควรนำเวลาไปสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์การเกษตรแทนเพื่อให้สามารถส่งออกไปได้มากกว่าเดิม⁴⁵ ทางด้านนามปากกา ‘สุมาลี’ นักเขียนของหนังสือพิมพ์บางกอกเวิลด์ หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษของไทย ได้ให้ความเห็นว่าการกระทำของนักศึกษาเป็นการกระทำแบบ “รำไม่ดีโทษปี่โทษกลอง” โดยชี้แจงให้เห็นว่าปัญหาการขาดดุลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดพลาดของไทยเองที่มีความสนใจตลาดไม่ดีเท่าพ่อค้าญี่ปุ่นและนโยบายที่ผิดพลาดของรัฐบาลไทยเองแม้จะเห็นด้วยที่นักศึกษาออกมาสนใจปัญหาเศรษฐกิจแต่ก็ไม่เห็นด้วยกับการทำกิจกรรมต่อต้าน⁴⁶

ส่วนทางด้านหนังสือพิมพ์สยามรัฐนั้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และนามปากกา ‘ทหารเก่า’ ต่างให้ความเห็นสนับสนุนการกระทำของนักศึกษา โดยให้ความเห็นว่าการควบคุมการนำเข้าและการเข้ามาลงทุนของต่างชาตินั้นเป็นเรื่องยากที่รัฐบาลจะเข้ามาควบคุม การที่นักศึกษาออกมาเรียกร้องโดยการเข้าถึงประชาชน ผู้บริโภคโดยตรงเป็นการกระทำที่ถูกต้องแล้ว⁴⁷ ทางด้านญี่ปุ่นเองก็ให้ความสนใจต่อเหตุการณ์นี้อย่างมาก ทั้งในระดับรัฐบาลและสื่อมวลชนโดยนายมาซาโตะ ฟุจิซากิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ได้นำหนังสือเกี่ยวกับการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นของนักศึกษาไทยไปรายงานต่อรัฐบาลญี่ปุ่นในวันที่ 14 พฤศจิกายน⁴⁸

ทางญี่ปุ่นได้ส่งคณะผู้แทนมาสำรวจข้อเท็จจริงยังภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ชื่อว่า “กันไซเกอิโก” จำนวน 19 คนมายังฟิลิปปินส์ ฮองกง ไทย และอินโดนีเซีย เพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการต่อต้าน

รูปที่ 7 นักศึกษาถือแผ่นป้ายประท้วงไปตามย่านการค้าต่างๆ ในกรุงเทพฯ
ที่มา: ไทยรัฐ, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2515 หน้า 1.

⁴⁴ ไทยรัฐ, 18 พฤศจิกายน 2515, น.16.

⁴⁵ ชาวไทย, 16 พฤศจิกายน 2515, น.6.

⁴⁶ ชาวไทย, 18 พฤศจิกายน 2515, น.15.

⁴⁷ สยามรัฐ, 10 พฤศจิกายน 2515, น.5 / 11 พฤศจิกายน 2515, น.10.

⁴⁸ ชาวไทย, 12 พฤศจิกายน 2515, น.16.

ว่าเกิดจากอะไร⁴⁹ ทางด้านหนังสือพิมพ์มติชนของญี่ปุ่นก็ได้แถลงเตือนรัฐบาลและพ่อค้าญี่ปุ่นว่าการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นของนักศึกษาไทยไม่ใช่เรื่องเล็กเพราะ

มีโอกาสที่การต่อต้านจะขยายตัวไปทั่วเอเชียซึ่งทางญี่ปุ่นจะต้องทำการแก้ไข ละเลยไม่ได้เด็ดขาด⁵⁰

รูปที่ 8 นักศึกษาเดินรณรงค์ในสัปดาห์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นที่หน้าศูนย์การค้าราชดำริอาเขต โดยมีข้อความต่างๆ อาทิ ไม่ซื้อสินค้าญี่ปุ่นนะจ๊ะ, ไรของไทยไม่เซยเลย, ไทยทำ ไทยใช้ ไทยเจริญ, เรากำลังถูกญี่ปุ่นครอบงำเศรษฐกิจ, ตื่นเถิดชาวไทยอย่ามัวหลับไหลลุ่มหลง เป็นต้น พบประชาชนไปซื้อสินค้าบางตาที่มา: *ชาวไทย*, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2515, หน้า 7.

การนำประเด็นที่เป็นปัญหาในระดับชาติ คือ ปัญหาการขาดดุลกับญี่ปุ่นมาเป็นตัวชูประเด็น เพื่อให้ประชาชนร่วมกันรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นของตนทำให้ได้รับความสนใจจากประชาชนโดยเฉพาะ

สื่อมวลชนทั้งไทยและต่างประเทศ รวมถึงนักวิชาการที่ได้มีการจัดสัมมนาเกี่ยวกับเศรษฐกิจในช่วงเวลาช่วงที่มีการรณรงค์ด้วย⁵¹ ด้วยเหตุนี้สื่อมวลชนจึงให้ความสนใจกับท่าทีของคณะปฏิวัติ เกี่ยวกับ

⁴⁹ *ชาวไทย*, 23 พฤศจิกายน 2515, น.16.

⁵⁰ *ชาวไทย*, 22 พฤศจิกายน 2515, น.16.

⁵¹ มีการจัดสัมมนาอภิปรายในระดับวิชาการ เรื่อง “โฉมหน้าเศรษฐกิจไทย” ในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2515 ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีผู้ร่วมอภิปรายได้แก่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, ดร.กระมล ทองธรรมชาติ, นายมีชัย วีระไวทยะ การจัดอภิปราย “ทรรศนะต่อบทบาทเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในไทย” หรือกัยเหลือ่ง ที่หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีผู้ร่วมอภิปรายได้แก่นาย เรณู สุวรรณสิทธิ์, นายสมพร เทพสิทธา, ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ และ ดร.เขียน ธีรวิทย์ และการอภิปราย “ปัญหาการค้าระหว่างไทยญี่ปุ่น” ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 28 พฤศจิกายน 2515 โดยมีผู้ร่วมอภิปรายได้แก่ ศาสตราจารย์เต็มศิริ บุญยสิงห์, นายจารุบุตร เรืองสุวรรณ และนายสมพร เทพสิทธา

การณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นซึ่งมีเรื่องของชาตินิยมทางเศรษฐกิจมาเกี่ยวข้องด้วย ฉะนั้นท่าทีของรัฐบาลคณะปฏิวัติจึงแสดงความเห็นด้วยกับนักศึกษา พลเอกประภาส จารุเสถียร รองหัวหน้าคณะปฏิวัติก็ได้แสดงความเห็นด้วยกับการกระทำของนักศึกษาผ่านการสัมภาษณ์ของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ชาวไทยและให้ความเห็นว่าควรกระทำอยู่ในขอบเขต⁵² ทางด้านพลเอกณรงค์ กิตติขจร ผู้ช่วยเลขาธิการฝ่ายความมั่นคงแห่งชาติได้กล่าวสนับสนุนนักศึกษาและชี้แจงว่าสาเหตุที่ไทยขาดดุลกับญี่ปุ่นนั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะการทำประกันภัยกับบริษัทต่างชาติ

ด้วยเนื่องจากเป็นข้อบังคับว่าสินค้าส่งออกต้องประกันภัยกับบริษัทต่างชาติเท่านั้น จึงทำให้ไทยเสียเปรียบ⁵³ นอกจากนี้การที่นักศึกษาได้ยื่นหนังสือข้อเสนอเกี่ยวกับเศรษฐกิจ 10 ประการ ยังเป็นการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอยู่ทางอ้อมด้วย เนื่องจากเนื้อหาทั้ง 10 ประการ เป็นการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานที่บกพร่องของคณะปฏิวัติทั้งเรื่องของกฎหมายแรงงาน ธุรกิจต่างดาว การเก็บภาษีนำเข้าส่งออก และการควบคุมชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในไทย เป็นต้น พร้อมทั้งเสนอข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหแก่รัฐบาลด้วย⁵⁴ เนื่องจากข้อเสนอทั้ง 10 ประการนี้ได้เปิดเผยต่อสื่อมวลชน ดังนั้น จึงเป็นการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างอ้อมๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ถึงความบกพร่องของรัฐบาลคณะปฏิวัติอีกทางหนึ่งด้วย

5. สรุป

การรื้อฟื้นวาระกรรม การนำเข้าอุดมการณ์แนวคิดจากต่างประเทศ รวมถึงความเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษาต่างชาติ ผ่านนิตยสารวิชาการที่เกิดขึ้น

ทศวรรษ 2500 เป็นต้นมามีผลต่ออุดมการณ์ความคิดของนักศึกษาในช่วงเวลานั้นอย่างมาก โดยเฉพาะการพัฒนาสังคม และประเทศให้ดีขึ้น โดยเฉพาะการทำกิจกรรมทางสังคมอย่างการออกกิจกรรมค่ายอาสาพัฒนาชนบท ทำให้ได้ตระหนักถึงปัญหาของสังคมไทย และแสดงออกด้วยการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างเช่นการรวมตัวกันเพื่อจัดทำหนังสือวิชาการ หรือการทำกิจกรรมนอกมหาวิทยาลัยอย่างเช่นการต่อต้านอิทธิพลของอเมริกา การคัดค้านการขึ้นค่ารถเมล์ การรณรงค์การใช้ผ้าดิบ การสังเกตการณ์การเลือกตั้งในปี 2512 เป็นต้น และการทำกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นของนักศึกษาก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มาจากการนำอุดมการณ์ชาตินิยมทางเศรษฐกิจมาเป็นประเด็นสำคัญหลักในการรณรงค์

เนื่องมาจากปัญหาการขาดดุลการค้าระหว่างไทยและญี่ปุ่นที่มีมาเป็นเวลานาน และเป็นปัญหาที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขได้ ซึ่งประเด็นความไม่พอใจนี้สะสมมานานตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2510 โดยเริ่มจากระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักหนังสือพิมพ์ และนักวิชาการ ผ่านงานเขียนบทความในหนังสือ การอภิปรายวิชาการ และบทความในนิตยสารอย่างสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับภัยเหลือง ในเดือนเมษายน 2515 ซึ่งทาง สนท.ได้นำประเด็นปัญหาเหล่านี้เป็นประเด็นหลักในการรณรงค์เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงปัญหาเศรษฐกิจระดับชาติ ซึ่งการรณรงค์นี้ก็ได้รับความสนใจจากประชาชนและนักหนังสือพิมพ์ทั้งชาวไทยและต่างประเทศอย่างมาก รวมถึงรัฐบาลญี่ปุ่นที่ให้ความสนใจโดยการส่งตัวแทนมาศึกษาข้อเท็จจริง พร้อมทั้งตระหนักถึงปัญหาที่อาจลุกลามไปทั่วเอเชีย

⁵² *ชาวไทย*, 7 พฤศจิกายน 2515, น.16.

⁵³ *ไทยรัฐ*, 10 พฤศจิกายน 2515, น.16.

⁵⁴ *ประชาธิปไตย*, 22 พฤศจิกายน 2515, น.16.

แต่ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการรณรงค์เพื่อให้ประชาชนใช้สินค้าฟุ่มเฟือยน้อยลงแล้วยังเป็นการวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของรัฐบาลทางอ้อมด้วยการทำกิจกรรมของนักศึกษาอย่างการสังเวยการคัดเลือกตั้งในปี 2512 การคัดค้านการรัฐประหารในปี 2514 หรือแม้กระทั่งการต่อต้านอิทธิพลของอเมริกา กิจกรรมที่ผ่านมานักศึกษาได้มีการแสดงออกถึงความไม่พอใจในรัฐบาลคณะปฏิวัติ แต่ไม่มีการแสดงออกถึงความไม่พอใจโดยตรง ซึ่งการทำกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นมีการกล่าววิจารณ์รัฐบาลผ่านการยื่นหนังสือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของรัฐบาล โดยเนื้อหาส่วนใหญ่มีการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายที่บกพร่องของรัฐบาลที่ผ่านมาโดยเฉพาะเรื่องกฎหมาย และได้มีการเผยแพร่ผ่านหนังสือพิมพ์ที่จำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป

การกระทำนี้ของ สนท.ก็อาจจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลให้ประชาชนได้รับรู้ โดยอ้างประเด็นเรื่องการขาดดุลการค้าผ่านการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นที่เป็นปัญหาร่วมกันระดับชาติมาแทนการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลโดยตรง อีกทั้งการนำประเด็นนี้มารณรงค์ยังเป็นที่น่าสนใจของสื่อมวลชนทั้งไทยและต่างประเทศทำให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงรัฐบาลและทำหนังสือประท้วง นอกจากนี้ในคอลัมน์จดหมายถึงบรรณาธิการได้มีผู้กล่าวว่าได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับนายธีรยุทธ บุญมี แกนนำการรณรงค์ครั้งนี้ซึ่งได้กล่าวว่าเป้าหมายที่แท้จริงของการรณรงค์ในครั้งนี้คือสาระสำคัญของเอกสารที่ได้ยื่นแก่รัฐบาล และฝ่ายญี่ปุ่นในเรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้เรื่องดุลการค้าเป็นกลยุทธ์ในการเรียกร้องความสนใจจากประชาชน ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างมาก

กล่าวได้ว่า เหตุการณ์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นในเดือนพฤศจิกายน 2515 เป็นเหตุการณ์สำคัญ เหตุการณ์หนึ่งที่เคลื่อนไหวโดยนักศึกษาไทย โดยมี สนท.เป็นแกนนำหลักโดยใช้อุดมการณ์ชาตินิยมทาง

เศรษฐกิจ หยิบยกประเด็นเรื่องการขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นมาเป็นเครื่องมือเรียกร้องความสนใจจากประชาชนและใช้โอกาสนี้ยื่นข้อเสนอการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจแก่รัฐบาล ซึ่งเหตุการณ์นี้เป็นหนึ่งในการเคลื่อนไหวสำคัญเหตุการณ์หนึ่งก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ซึ่งแสดงถึงความไม่พอใจรัฐบาลและมีการรณรงค์เคลื่อนไหวแสดงความไม่พอใจรัฐบาลและใช้ต่อมาในปี 2516 มาจนถึงกรณีทุ่งใหญ่นเรศวรและการคัดค้านนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงทั้ง 9 คนออกซึ่งเป็นชนวนสำคัญที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ขึ้น

บรรณานุกรม

- ทวี ชีรวงศ์เสรี. (2524). *สัมพันธ์ภาพทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยญา ผลอนันต์. (2518). การต่อต้านญี่ปุ่นจากยามาเดะถึงทานากะ. *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 13 (3-4), 9-20.
- เชียรชัย ลาภานันท์. (2534). *บันทึกความทรงจำเทียม โชควัฒนา พ.ศ. 2514-2515*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2548). *และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์. (2533). *การเมืองและนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบนดิกท์ แอนเดอร์สัน. (2542). *บ้านเมืองของเรา กำลังลงแดง: แกมมูทางสังคมและวัฒนธรรมของรัฐประหาร 6 ตุลาคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พัชรี ลิโรรส. (2518). *ญี่ปุ่นในเอเชียอาคเนย์: การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ในเอเชียอาคเนย์*. กรุงเทพฯ: โครงการศึกษาพิเศษ ด้านเอเชียอาคเนย์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2547). *ววรรณกรรมกับ 14 ตุลา: 3 ทศวรรษ 14 ตุลา กับประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการภาษาและตำรา.
- สุราษฎร์ ยัมประเสริฐ. (2536). *60 ปี ประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการ 60 ปีประชาธิปไตย.
- สุธี ประศาสน์เศรษฐ์. (2525). *การค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น: ลักษณะและกลไกแห่งการพึ่งพา*. กรุงเทพฯ: นำอักษรการพิมพ์.
- สุวิทย์ ทัดพิทักษ์กุล. (2517). *รายงานภาวะเศรษฐกิจและการค้าของญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ข่าวพาณิชย์.
- บทความจากหนังสือพิมพ์**
- หนังสือพิมพ์ชาวไทย
- ญี่ปุ่นไหวตัว. (2515, พฤศจิกายน, 18). *ชาวไทย*, น.16.
- ญี่ปุ่นเอาเปรียบไทยจริง. (2515, พฤศจิกายน, 23). *ชาวไทย*, น.16.
- นักเขียนเวสต์พุดเรื่องแอนตี้. (2515, พฤศจิกายน, 18). *ชาวไทย*, น.15.
- นักศึกษาฮ่องกงสนับสนุนคว่ำบาตรสินค้าญี่ปุ่น. (2515, พฤศจิกายน, 12). *ชาวไทย*, น.16.
- ไม่นิจิเดื่อน. (2515, พฤศจิกายน, 22). *ชาวไทย*, น.16.
- ศูนย์นิสิตนักศึกษาประท้วงญี่ปุ่นต่อต้านไม่ซื้อ. (2515, พฤศจิกายน, 7). *ชาวไทย*, น.2.
- สินค้าญี่ปุ่น 10 วัน. (2515, พฤศจิกายน, 7). *ชาวไทย*, น.16.
- แอนตี้สินค้าญี่ปุ่น. (2515, พฤศจิกายน, 16). *ชาวไทย*, น.6.
- หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
- นิสิตนักศึกษาขึ้นหนังสือ. (2515, พฤศจิกายน, 22). *เดลินิวส์*, น.2.
- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
- แก้เกี้ยวให้คนไทยซื้อสินค้าไทยดีกว่านักศึกษาเริ่มทำงาน 10 สายต่อต้านทุกย่านค้า. (2515, พฤศจิกายน, 13). *ไทยรัฐ*, น.2.
- แจกใบปลิวปิดโปสเตอร์วอนให้ร่วมมือเพื่อชาติ หนังสือพิมพ์สิงคโปร์ว่าบทบาทนักศึกษาไทยสั้นสะเทือนญี่ปุ่น. (2515, พฤศจิกายน, 18). *ไทยรัฐ*, น.16.
- ญี่ปุ่นเองก็ยอมรับเอาเปรียบจะไม่ต่อต้าน. (2515, พฤศจิกายน, 15). *ไทยรัฐ*, น.16.
- นักศึกษาขอความร่วมมือจากทุกฝ่าย พอ.ณรงค์ แฉไทยเสียดุลการค้า 3,500 ล้านบาท. (2515, พฤศจิกายน, 10). *ไทยรัฐ*, น.16
- วิงวอนให้ชาวไทยร่วมมือ 4 ข้อ สัปดาห์ไม่ซื้อสินค้าญี่ปุ่น. (2515, พฤศจิกายน, 20). *ไทยรัฐ*, น.16.
- หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย
- นักศึกษาเสนอเงื่อนไขสำคัญหนังสือพิมพ์ญี่ปุ่นเตือนพวกพ่อค้า. (2515, พฤศจิกายน, 22). *ประชาธิปไตย*, น.16
- หนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย
- ต่อต้านญี่ปุ่น. (2514, มกราคม, 28). *พิมพ์ไทย*, น.2.
- หนังสือพิมพ์สยามรัฐ
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2511, กันยายน, 30). ม.ร.ว.คึกฤทธิ์. *สยามรัฐ*, น.10.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2511, ตุลาคม, 24). ม.ร.ว.คึกฤทธิ์. *สยามรัฐ*, น.10.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2515, พฤศจิกายน, 10).

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์. *สยามรัฐ*, น.5.

เจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศญี่ปุ่นแถลงสยามรัฐ.

(2515, พฤศจิกายน, 20). *สยามรัฐ*, น.3.

ทหารเก่า. (2511, กันยายน, 30). สัปดาห์ต่อต้าน

สินค้าญี่ปุ่น. *สยามรัฐ*, น.16.

เมืองใจ ระมิงค์วงศ์. (2514, กุมภาพันธ์, 5). ชมรม

ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น. *สยามรัฐ*, น.14.

เอกสารชั้นต้น

เอกสาร พคท. กิจกรรมนักศึกษา หมวด B1.1.13/80.

เอกสารส่วนบุคคลของนายบุญชนะ อัครากร. สบ.

18.8/45. แปลบทความจากหนังสือพิมพ์ไมนิจิ.

หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์

Nationalism key to trade with Japanese. (1972,

August, 1). *Bangkok Post*, p.3.